

1.4. Természeti adottságok

Cák község közigazgatási területére készült településrendezési terv tájrendezési szakági munkarésze a tervezett fejlesztések tükrében a tájhasználati adottságainak, táji értékeinek a település zöldfelületi rendszerének feltárását, értékelését és az ezekre támaszkodó, az általános tájvédelmet, természetvédelmet szolgáló tájrendezési javaslatok megadását foglalja össze.

1.4.1. FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS

A település igazgatási területe (vizsgálati terület) Vas megyében terül el. Tájföldrajzi szempontból a Kőszegi-hegység kistájhoz sorolható, amely (MTA FKI 1990-es kistájkezelési terve alapján) az Alpokalja középtájban és a Nyugat-Magyarországi-Peremvidék nagytájhoz tartozik.

1.4.2. DOMBORZAT

A középhegységi domborzat hegyrajzi jellegét a hegység gerinces szerkezete határozza meg: fő gerincét az Irottkő (882 m)-Kendig (726 m)-Írány-hegy (665 m)-Óháza (609 m)-Pintértető (497 m) északkelet felé lealacsonyodó keskeny vonulata adja, amelyből északnyugatra és délkeletre egyaránt alacsonyabb oldalgerincek ágaznak ki. Az oldalgerinceket mélyre vágódott, szurdokszerű, felsőszakasz jellegű eróziós patak völgyek választják el egymástól, amelyeknek meredek lejtőin bizarr mállási formák bukkannak a felszínre. A lejtős felszíneket többnyire mindenütt vastag törmeléktakaró borítja.

A Kőszegi-hegység domborzata igen tagolt. Az átlagos (145 m/km^2) és a legnagyobb (303 m/km^2) viszonylagos magasságkülönbség itt a legjelentősebb. Területének 72 %-a a nagy relatív reliefű ($>100 \text{ m/km}^2$) felszínnek közé tartozik, s a 200 m/km^2 -nél nagyobb szintkülönbségű területek részesedése itt a legnagyobb (23 %).

Cák a Kendig délkeleti oldalában terül el, amelyet három patak völgy további kisebb dombvonulatokra tagol. A terület délkeleti határán önálló magaslatként emelkedik ki a terepvonulatból a Róhegy. Igazgatási területének legmagasabb pontja a Kendig a maga 725 tszf. magasságával, legalacsonyabb pontja a Cák-patak völgyében van 270 tszf. magasságban. Cák vizsgálati területén az átlagos relief 139,4 m/km². A legnagyobb relief 228 m/km². A település környékének domborzata felszínmozgalmasság szempontjából mozgalmasnak tekinthető. Több magas és mélypont teszi változatossá. A Kendig cák domboldalát több patak völgy is tagolja (Cák-patak, Gesztenyés-patak, Doroszlói-patak), amelyekből a Róhegy (330 m) és a Baromhajtó-domb (365 m) emelkedik ki. Lejtőkategóriák szempontjából a Kendigtől egészen a Cák-pataktól délre eső kertes övezetig terjedő részen az igen meredek (40 % felett); innen valamint a Cák-pataktól északra a 430 tszf. magasságtól a déli igazgatási határig a meredek (25,1-40 %) és a dombos (17,1-25 %) lejtőhajlások a jellemzőek. Kitétségek szempontjából is igen változatos a terület morfológiája, déli, nyugati, keleti és északi lejtőket egyaránt nagyszámban találunk.

1.4.3. FÖLDTANI ADOTTSÁGOK

A hegység túlnyomó részt kristályos palákból épül fel (Kisházi-Ivanovics 1984). Ezek leggyakoribb képviselői a kvarefillitek, fillitek, mészfilitik és a zöldpalák. Köztük található még kevésbé és erősebben átkristályosodott mészkövek, homokkövek és konglomerátumok is. A Kőszegi-hegység 45 km²-nyi területén 28 természetes és 5 mesterséges üreg, barlang található (Eszterhás István 2001.)

Cák igazgatási területén eddig csak mesterséges üregek ismertek. Az egyik a Szálasi-féle bunker (Szálasi utolsó menetszára), a másik a bányászat során keletkezett üregek (ezek még nincsenek feltárva).

1.4.4. ÉGHAJLAT

Mérsékeltén hűvös-nedves éghajlatú, de a magasabban fekvő területeken hűvös-nedves. A tél havas, de nem zord, a nyár hűvös és csapadékos. A napsütés évi összege 1800 óra körül mozog. Az évi középhőmérséklet 8,5 °C körüli, a tenyészidőszaké 15,0 °C. Április 25. és október 14. között mintegy 172 napon (fagymentes időszak) keresztül a napi középhőmérséklet meghaladja a 10 °C-ot. Az évi csapadékösszeg 800-900 mm között valószínű. A nyári félév csapadékátlag 450-470 mm. A hegység magasabb pontjain 60 nap körüli, a melyebben fekvő területeken 50 nap a hótakarós időszak hossza. Az átlagos hóvastagság 50 cm körüli. Az ariditási index 0,78-0,88. Az északi szélirány az uralkodó, az átlagos szélesség a szélvédettségétől függően 3-4 m/s.

Az éghajlat és a domborzati adottságok az erdőgazdálkodásnak és a turisztikának kedveznek.

1.4.5. VÍZRAJZ

A település területe a Gyöngyös jobboldali vízgyűjtőjéhez tartozik. Az igazgatási területen három patak folyik keresztül: a Doroszlói-patak, a Cádi-patak valamint a Gesztenyés-patak. Valamennyi a Szerdahelyi-patakba torkollik, amely a Gyöngyös egyik említésre érdeme mellékpatakja. Vízháztartása az országban a legkedvezőbbek egyike.

$$L_f = 8,5 \text{ l/s.km}^2$$

Lt=32 %

Vf=224 mm.

A Szerdahelyi-patak maximális vízhozamát 14m³-re becsülik, amely a szokásos nyár eleji és őszi nagy esőzések idején jelentkezik. A hegységben számos, de vízhozamában erősen ingadozó forrás működik. A vizsgálati területen (Czímber Béla 1998-as felmérése alapján) a következő források lelhetők fel:

- Elektromos (Gerebincs)-forrás: a Cádi-patak főforrása, jelenleg megközelíthetetlen;
- Enikő vagy Béke-forrás: a Doroszlói-patak főforrása, különleges módon kiépített forrás;
- az Enikő-forrástól cca. 400 m-re feltáratlan forrás (dagonya-hely);
- Cádi-forrás: kiépített, a pincesor közelében található.

1.4.6. TALAJADOTTSÁGOK

A tájat 99 %-ban erdőtalajok borítják. A hegység savanyú kőzeteinek málladékan (agyagpala, gneisz savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok keletkeztek, amelyek területi részesedése 66 %. A talajo savanyúságát a csarabos, áfonyás aljnövényzet szerves anyagai csak fokozzák. Szelvényükre jellemző hogy a felső 10-20 cm-ben szerves anyagban aránylag gazdag réteg alatt éles átmenettel egy kilúgzás majd egy rozsdás felhalmozási szint következik. Vízgazdálkodásuk kedvezőtlen, mezőgazdasági potenciáljuk korlátozott, szinte teljes egészében erdőterületek. A Kőszeg-Cák-Velem vonaltól keleti harmadidőszaki és idősebb korú üledékeken agyagbemosódásos barna erdőtalajok találhatóak. Mechanikai összetételük vályog, vízgazdálkodásuk kedvező, erősen savanyúak. Természeti termékenységük viszonylag gyenge, ennek ellenére túlnyomórészt szántóterületek.